

GAL. 3, 28. Nincsen sem zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabados, sem férfi, sem asszony között válogatás. Mert mindnyájan egy vagytok a Jézus Krisztusban.

Nem ismerek eszmét, mely e világon az emberek előtt tetszetősebb, vonzóbb lenne, mint az egyenlőség eszméje. Nem ismerek eszmét, mely az emberek keblében nagyobb vágyra találhatna, mely az emberekben nagyobb viszhangot tudna kelteni, mint az egyenlőség gondolata. A felvonuló csoportok, a melyeket szemeitekkel napjainkban oly gyakran láttok; a lángvörös zászlók, melyek ablakaitokra vérpiros színt festnek, e zászlók, melyeket házaitok előtt bámulóktól kísérve, tüntetve hordoznak; a felvillanó

tekintetek, melyek néhol erősen szegződnek és éles szurásukkal mintha átdőfni akarnák az utcák magas palotáját: mind e szó, ez eszme, az egyenlőség nevében járják kör-útjokat. A vágyódások, melyek minden osztályban hallgatagon tornyosúlnak; a törekvések, melyeket lepleznek, melyek nem tartanak nyilvános meneteket, de megindulva, együtt bétöltenék díszes városotok legszélesebb terét, e szándékok, melyeket annyira takarnak, de melyeknek célja mégis nem más, mint hasonló hatalmi tekintély, hasonló kincs, vagyoni állás: az egyenlőség utáni vágnak mindennap megismétlődő mozzanatjai. Az igazságérzet, mely bennetek az elnyomottak sérelmei látásán fölébred és mindenek számára, különbség nélkül, ugyanazon jogokért, ugyanazon szabadságért kiált; a megbotránkozás, melyet az emberi méltóság arczulcsapásain mindenkor éreztek; fölháborodott valótok, melylyel népgyűlései-

tekbe siettek, hogy az igazságtalanságok, jogtalanságok felett, melyek egyesekkel és népekkel esnek, nemes haragotokat másokkal együtt kiöntsetek és egyesek és népek számára ugyanazt az elbánást, ugyanazt az igazságszolgáltatást igényeljétek s templomokban is hő imátookban ugyanazért imádkozzatok: az egyenlőség vágyának, az egyenlőség eszméjének a jelenléte bennetek. — Ah, nem ismeretlen a tárgy, a melyről előtettek beszélni akarok, nem, nem ismeretlen és nem idegen... Az egyenlőség vágya mindenütt ott, az egyenlőség eszméje élő és működő. És mégis alig éreztem egy tárgynál is inkább, hogy arról beszélni mily nehéz. Mert az egyenlőség vágya ma oly nagy, az emberekben annyira felfokozott, hogy azt kielégíteni valóban nem könnyű és eszméje a helyzetek szerint oly sok alakban jelentkezik, hogy e sokféleségen eligazodni nem lehet. De éppen ezért, hadd vilá-

gitson nekünk a kereszténység és lássuk, mi az egyenlőségnek keresztény eszméje és mit lehet attól várni a társadalmi egyenlőségre.

I.

Az egyenlőség keresztény eszméje! Pál apostol ezt e szavakban fejezi ki: „Nincsen sem zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabados, sem férfi, sem aszszony között válogatás. Mert mindnyájan egy vagytok a Jézus Krisztusban”. Az apostol, mint Tarsusnak, Cilicia városának szülötte, hírneves városa forgalmas piacán már ifjúságában látott sokféle népet, látott naptól barnított, fejér turbános syriaiakat, ott lakó és távolról jött üzérkedő honfitársakat, kereskedés-, üzletben szintolyan otthonos, jellegzetes görögöket. Mikor meg mint valóban apostol

a Hellespontos partján áll s Kelet-Európa nagy városai tűnnek fel látványúl a láthatáron, Kelet és Nyugat különböző népfajainak, mindenféle nemzetségnek áradatai vonulnak el egymásután e városok utczáin előtte. Az apostol látott és szemlélt két világrészből sokféle népet és látott és szemlélt ugyanazon népnél, ugyanazon nemzetnél osztálymegkülönböztetést, osztálykülönbségeket. Látta Jeruzsálemben a gazdag, kizárólagos, büszke farizeust, az öntelt, a gögős saduceus nagyúrt és a tőlük annyira lenézett, megvetett néposztályt, a szegény, nyomorult Lázárt. Athenae fényes, művészileg ékített palotáiban a dúslakodó előkelőket és a hajón és kikötőkben a verejtékezve dolgozó népet. És a hatalmas Rómában a világ minden országából öszszegyűjtött kincscsel diadalittasan érkező hadvezért és a lánczra fűzött, bilincsekbe szorított rabszolgákat s a százával ödöngő, rongyos napszámost. Az apostol

látott sokféle népet és látott osztálykülönbségeket. Útának, küldetésének célja: a világ népeinek boldogítása. Boldogítása!... Ah, intézményeitek nem törhetem össze és ha összetörhetném is, újakat, hasonlókat állítanátok azok helyébe; az osztálykülönbségeket is teljesen nem rombolhatom le; e vagyoni aránytalanságokat meg nem szüntethetem. E különböző tehetségeket, az isteni erőknél e különböző ajándékát egy mértékre nem vonhatom; az eszes hadvezért nem nézhetem közönséges harcosnak és a közönséges harcost fényes tehetségű hadvezérnek; az ihlett ajkú látnokot nem vehetem mindennapi munkásnak és a mindennapi munkást ihlett ajkú látnoknak, vagy szenttűzű prófétának; a tudományban jártast vagy bölcsnet nem nézhetem tudatlannak, esztelennek és a tudatlant, esztelent nagytudású vagy mélyelmű bölcsnek; az anyagiakban szorgalmast, számítót és gondost

nem vehetem tétlennek, dologtalan restnek vagy pénzszóró pazarlónak és a tétlent, dologtalan restet, könnyelmű pazarlót gondos, vagyontgyűjtő szorgalmasnak. Városaitok magas palotáit nem szállíthatom le kunyhókká és faluitok egyszerű házeit nem varázsolhatom emeletes, díszes városi palotákká... De egyet tudjatok meg és azt vigyétek be lelketekbe, vigyétek bé a köztudatba, a közlelkiismeretbe, hogy akárminő osztálykülönbségek legyenek köztetek, akár gazdagok, akár szegények legyetek — és a míg a világ világ lesz, a míg éltek és a meddig utódaitok is élnek, gazdagok és szegények a világon mindig lesznek —; akárminő néven nevezzenek, mint nép, akár mint művelt görögök, akár mint durvább szokású nemzet, akár mint zsidók, akár mint syrok, akár mint szabad rómaiak, akár mint meghódított népek neveztessetek: egy egyenlőségetek mindnyájotoknak van és lenni fog,

abból a szellemből, mely Keletről fuvallt s mely lelkemen titeket látva átment, mondom néktek, egy egyenlőségetek van és lenni fog: „Mindnyájan Isten fiai vagytok!” Az én világosságom, Krisztusom által mondom: „Nincsen sem zsidó, sem görög, sem szolga, sem szabados, sem férfiú, sem aszszony között válogatás. Mert mindnyájan egy vagytok a Jézus Krisztusban.” Mindnyájan Isten fiai, ember, emberek vagytok.

Im az egyenlőségnek keresztény eszméje, melyet Pál apostol hirdet: Isten fiai, ember vagytok. Nem testi, nem természeti, nem anyagi, nem vagyonbeli egyenlőség, hanem annál nagyobb, istenibb: erkölcsi, lelki egyenlőség!

II.

De lehet-e ettől remélni és mit a népek boldogítására, a társadalmi egyenlőségre? Mert az kétségtelen, hogy az emberekben ma az egyenlőség vágya túlnyomólag az anyagi egyenlőség. Nyissátok meg szemeiteket és nézzetek, ma még nagyobb a tér, a melyet áttekinthettek. Láthatjátok a meszsze Nyugaton ama világvárost a Szajna-parton, a hová egykor a nagy hódító Egyiptom és Róma kincseit hozta; láthatjátok emez utcásorokat, hol a milliomosok gyémántgyöngyei vakító fényvel ragyognak és ott távolabb ama negyedek, e fakult lakásait a kézmunkás népnek. Láthatjátok ama másik világvárost a Themse partján, hol oly rengeteg vagyon, annyi pénz, arany van felgyűjtve, hogy országokat lehetne vásárolni rajta, eme világvárost, hol a gazdagság fényét inkább kíséri,

mint bárhol, a szegénység megnyult árnya. Láthattok, nézhettek annyi nagy várost; láthatjátok, nézhetitek a ti saját városotokat. Láthatjátok, hogy benn szép épületek emelkednek, künnebb meg a széleken sok helyt a nyomorúság fészkei épültek. Mindenütt találhattok szembeszökő vagyoni aránytalanságot. És osztálykülönbségeket? Osztálykülönbséget, mennyit! A gazdag nagy úrtól, a születés és pénz nagy uraitól kezdve ma mennyi osztályt ismertek! Vagyonban, jólétben, magaviseletben, magatartásban mekkora aránytalanság, mekkora és mennyi különbség!

Mekkora, mennyi!

A városok kapuinál, és nemcsak ama zajos világvárosok, hanem a ti városotok kapujánál és a csöndes falúk határain is most megjelennek az apostolok és a mit, mindezeket látva, kiáltanak: Osszátok meg a vagyont, adjátok mindenkinek egyforma,

egyenlő részt. Miért legyen az egyiknek többje, mint a másoknak? Miért élvezzen az egyik többet, mint mások élveznek? Miért egy néhány száznak akkora jólléte és ezereknek oly nagy szüksége? Ujra kell alkotni egészen a társaságot. Osszátok újra a vagyont!... És nézzétek emez új alakulatokat, melyeket emez egyenlőségelv létrehoz, emez új alakulatokat, melyekben az egyének csak mint szám tesznek számot és nem független, szabad lények, élő tagok... Hát kísértétek meg apostolok boldogítani a társadalmat, vigyétek keresztül egyenlőségelveket, osszátok hát újra a vagyont; osszátok, daraboljátok, hasogassátok újra a szép mezőket, a virágos rétet, a halmot, a hegyet, a zöld erdőket; osszátok újra a pénzt, az aranyt, melyet fölhalmoztak és a földméliségeket, hol az aranyerek rejtve csillognak; osszátok újra, mértéketek szerint osszátok a városokat, e magasan épült házakat; és ha

ellenállásra találtok, vagy osztani, fölosztani nem birtok, hadd legyenek a szép városok füstölgő romok, a százéves épületek essenek szét hamúvá, lángszellemek alkotásait emészsze a semmivel egyenlőre a pusztító tűz lángja, Phidias remeke legyen darabokra törve és szétzúzott porát rugdossa, tiporja lábatok, mint utczaport...

Oszzátok a vagyont!... De a kereszténység apostola nem sodródhatik be a ti áramlatotokba. A kereszténység hirdetője, bármennyire is akarjon segíteni a vagyoni aránytalanságon, bármennyire is akarja, hogy legyen mindenkinek megfelelő életmódja, nem mehet belé a ti osztásotokba, mely ha megtörténhetnék is, holnap már nem léteznék és a hasznot csak ti aratnátok belőle, óh apostolok. A kereszténység hirdetője nem áldozhatja fel az egyént a maga tehetségeivel, sajátos tulajdonságaival a ti különös, mértékes egyenlőségtekért, a ti kétes bol-

dogitástokért, nem áldozhatja fel a lelkeket erkölcsi erőikkel a ti rendszeretekért, nem dobhatja azokat oda csupán gépeknek, a pillanatnyi boldogításon túleshető, nem ismert célok pusztá eszközeinek. A kereszténység apostola azt akarja, hogy minden egyén számára szabad legyen a tér erői kifejtésére, hogy minden egyén és minden erkölcsi társulat számára az életszükséglet, az életmód megszerzésére a jogos törekvések mindenütt biztosittassanak, hogy ne legyen napirenden részrehajlás, ne legyen napirenden erőszak, igazságtalanságok. És a vagyonaránytalanság és osztálykülönbségek? A kereszténység apostola nem igényli, nem igényelheti már a tehetségek különbözőségénél fogva, hogy a vagyonaránytalanságokat megszünteti és az osztályválaszfalakat egyszerre le fogja dönteni. De a kereszténység egy nagy elvet bontakoztathat ki, mely a vagyonaránytalanságot kisebbítheti

és az aránylagos társadalmi egyenlőségre munkálhat, azt az elvet, melyet a keresztény evangélium így fejez ki: „A ki köztetek legnagyobb, az legyen a ti szolgátok“, azt az elvet, hogy „a kinek több adatott, attól több kívántatik“, azt az elvet, hogy mindezek a gazdagok, a kiknek millióik, százezreik vannak, szóval másoknál több vagyonuk van, embertársaikkal, úgy egyesekkel, mint a köztársadalommal szemben nagyobb kötelességeket kell hogy teljesítsenek, mérhetlenül többet kell hogy áldozzanak. A világ már sok példát és bámulatos példákat látott ily áldozatokra. És az osztálykülönbségekre a kereszténység kibontakoztatja mind e tanításokat, melyek a kevélységet megszegyénítik: „Valaki magát felmagasztalja, megaláztatik.“ „Az elsők utolsók lesznek“ — mindegyik tanításokat, melyek az osztálykülönbségeket alábbszállíthatják és szállították is, úgy, hogy ha ma számos osztálykülönb-

séget is láttok, tényleg mégis kisebbek az elválasztófalak, mint a milyenek azok régen voltak. És különbségekre és egyenlőtlenségekre, le egészen a szegénység nyomoráig, a kereszténység kibontakoztatja a szeretet, a szánalom, a könyörület, irgalmasság erényeit, hogy azok hassanak, tovább folytassák csodálatos munkájukat; a testvériség nagy elvét, hogy az emberek, mint erkölcsi lények, egymásnak mindnyájan testvérei és egyéniségük céljai, boldogítása mellett egymásnak boldogítására vannak e világban hivatva.

Igy hat, így munkál a kereszténység egyenlőségelve, az erkölcsi eszme a társadalmi egyenlőségre.

Ápoljátok azért a keresztény egyenlőség elvét, érezzétek a keresztény testvériség érzését és gyakoroljátok. Van alkalmatok gyakorolni mindennap. Gyakoroljátok, tisztelve és védve nemes czimeteiket, önmagatokban

és embertársaitokban az erkölcsi lényt, az embert; tisztelve és védve az emberi jogot és közszabadságot és áldozva szükség és tehetség szerint embertársaitok és a köztársadalom javára. Sohase fogjátok elérni, ha mindjárt minden vagyontokat és életeteket is tennétek fel áldozatul, nem fogjátok elérni, a mi ma sokaknak egyenlőségvágya, hogy mindenkinek egymértékű legyen a vagyona, egyenlő jólléte, egyforma a boldogsága. De hogyha titeket a keresztény elv egyenként és öszszesen áthat és attól áthatva munkáltok, növelni fogjátok a társadalmi aránylagos egyenlőséget, növelni a közboldogságot. És ha lennének köztetek, a kik más egyenlőség után vágynak, mondjátok meg azoknak, hogy az égen is nem egyenlő nagyságúak a csillagok, de e különböző csillagok együtt Istennek szép egét alkotják. Érezve a keresztény eszme hatalmát, menjünk és munkáljuk a társadalom boldogságát!

Amen.

AZ UNITAR. KERESZT
MEGTARTÁSA